

Eudald Solà, el neohel·lenista de Ripoll

Text: Xevi Planas

És un dels millors coneixedors que hi ha a Catalunya de la cultura grega moderna. Viu a Barcelona, on va trobar més oportunitats per dedicar-se als seus estudis neohel·lenístics, però va néixer a Ripoll, on durant els últims anys del franquisme va destacar pel seu activisme cultural i polític. Eudald Solà, divulgador de l'obra de Kavafis i Kazantzakis, és el secretari de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

Fotos: Josep Maria Oliveras

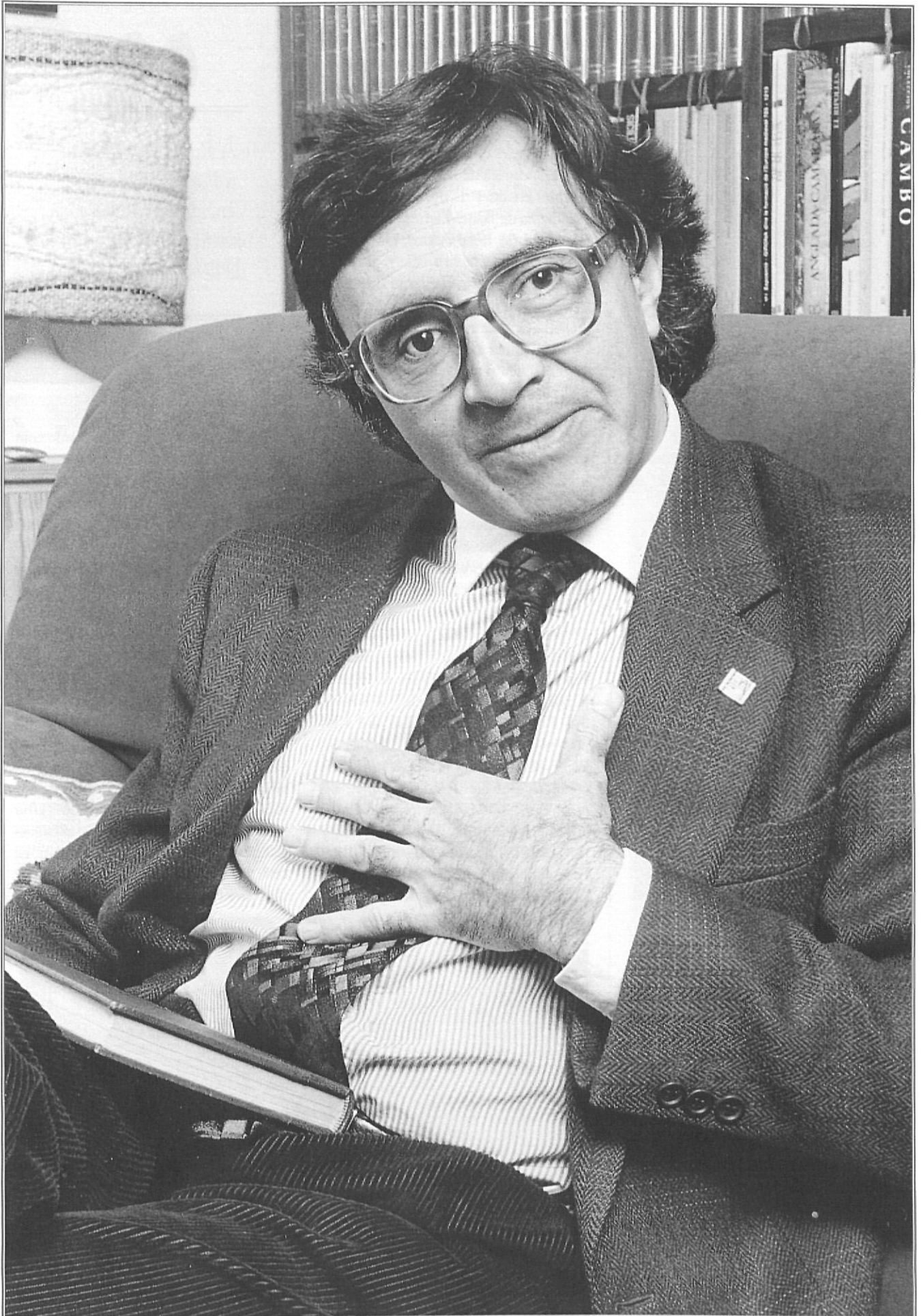
Ripoll et coneixen pel nom d'Eudald Solà, però tu

firmes els teus textos amb el d'Alexis Eudald Solà. Quin és veritablement el teu nom?

– «Els qui portem el nom d'Eudald sabem que ens el diuen de totes les maneres possibles: Ural, Ubald, Abadal, Urdald... El porter de casa sempre m'ha dit Eduardo. Per això vaig voler triar el pseudònim d'Alexis. A Ripoll, jo sóc i seré sempre l'Eudald. Professionalment, em coneixen per Alexis Eudald.»

– Per què vas escollir precisament el nom d'Alexis per pseudònim?

– «Per un homenatge a Jaume Berenguer. Amb els seus llibres, vam aprendre el grec. Era un humanista de cap a peus. Si ens feia un dictat, no únicament ens llegia frases com «A la plaça hi ha arbres que fan una ombra molt alta», sinó que en triava d'altres com aquella de Sòfocles que diu: «Moltes són les meravelles de la creació, però cap supera l'home». No tan sols ens introduïa en l'aprenentatge de la llengua, sinó també en el de la cultura i, de retruc, en els de la llibertat, la justícia i la bellesa. Per això val la pena dedicar la vida a Grècia. Si no, ja podem triar altres cultures... Jaume Berenguer era un home savi, dialogant i respectuós. El vaig tractar de prop quan vaig fer de professor a l'institut Verdaguier de Barcelona, del qual va ser director. Ell va traduir al català de manera esplèndida *Alexis Zorbàs*, una novel·la de Nikos Kazantzakis. Jo la vaig comprar a la llibreria Valentí, de Ripoll, el 1965. Aquest llibre em va fer descobrir l'existència d'una cultura grega moderna. La gran afició de la meua vida, el grec modern, me la motivà aquest text i la traducció que Riba va fer de Kavafis.»

Alexis-Eudald Solà i Farrés va néixer a Ripoll el 3 de setembre del 1946. Va cursar estudis de Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, on es va llicenciar en Filologia Clàssica amb el treball *Una versió catalana de trenta poemes de Konstantinos P. Kavafis*, publicat el 1973 a l'editorial Ariel, dins el volum miscel·lani *In memoriam Carles Riba*.

Va ser professor a l'institut de batxillerat Verdaguier, de Barcelona, on va treballar al costat de l'hel·lenista Jaume Berenguer. Es va especialitzar en llengua i literatura gregues modernes, sota la direcció de Mario Vitti, professor de la Universitat de Palerm. Ha assistit i ha pres part en congressos i simposis sobre la matèria en la qual s'ha especialitzat, a Tessalònica, Atenes, Limnos, Pàdua, Palerm, París, etc.

El 1978, es va doctorar en Filologia Clàssica amb la tesi *Estudis sobre la poesia de Konstantinos P. Kavafis*. Durant el curs 1978-1979, es va fer càrrec de la docència de Grec Modern a la Universitat de Barcelona i va obtenir a l'Escola de Biblioteconomia de Barcelona la càtedra d'Història de la Literatura.

Es va encarregar de la projecció exterior de la cultura catalana com a cap del Servei de Relacions Culturals del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya entre el 1980 i el 1983, any en què es va

– *L'ambient familiar també et va ajudar a l'hora d'encarrilar els teus estudis?*

– «El pare, que era profundament antifranquista, va haver de sacrificar-se treballant molt perquè els fills tinguéssim estudis. A ell li hauria agradat estudiar una carrera de lletres. En la rèplica al meu discurs d'ingrés a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, el doctor Josep Alsina, que també era de Ripoll i em va ajudar moltíssim, va recordar la forta impressió que li va causar veure el meu pare, que era un treballador, llegint l'*Eneida* a la fonda de ca la Càndida, davant de casa seva, quan el meu pare va arribar a Ripoll. L'entorn familiar em va ser favorable. De petit, per culpa d'una malaltia, em van haver de treure un ull. Els meus pares sempre patien, per por dels jocs violents. Però jo m'asseia a una taula i em posava a mirar llibres. De mica en mica va anar creixent en mi una vocació pel món clàssic».

– *Quins altres valors, a part del de la lectura, vas rebre de l'educació familiar?*

– «El meu pare compaginava la passió per la lectura amb la passió pels esports. Era un home molt participatiu. A Ripoll, ho havia fet tot, des de jugar a futbol fins a organitzar curses i escriure a la pissarra de ca la Càndida els resultats de les etapes del Giro, el Tour i totes les competicions ciclistes importants. El recordo a casa escoltant totes les emissores hagudes i per haver per tal de captar amb exactitud la classificació de l'etapa. Encara no sé com s'ho feia. No saltres sempre sopàvem tard per culpa

“

«A Roma, a Atenes,
a París, a Palerm,
a Venècia i a Tessalònica
puc dir que m'hi sento
de debò com a casa»

”

d'això. Però no hi fa res. Ho recordo com una cosa molt bonica. Encara que no ho sembli, jo he viscut i conviscut amb en Poblet, en Fausto Coppi, l'Anquetil... Tots aquests noms m'eren més familiars que els dels innombrables parents que teníem a pagès. En aquest aspecte, però, no he heretat res de la personalitat del pare. Sóc l'home més poc esportista del món... El que sí se m'ha encomanat del pare és la seva passió, absolutament fora de mida, pels viatges. A Roma, a Atenes, a París, a Palerm, a Venècia, a Tessalònica i en alguns altres llocs més, puc dir, sense ànim de ser petulant, que m'hi sento de debò a casa. Hi tinc molts amics. Quan surto al carrer, ja hi començo a trobar cares conegudes. Una molt bona amiga diu que aquestes ciutats són per a mi el carrer de Sant Pere. És cert. Mai no m'hi he sentit foraster. Hi visc i m'hi passejo absolutament feliç».

“

«Els antifranquistes de Ripoll
cabíem tots plegats
dins el taxi
d'en Florenci Crivillé,
i encara sobrava espai»

”

– Et sents molt vinculat afectivament a Ripoll?

– «Conservo uns records molt bons de Ripoll. Tinc molt clar que vinc d'allí i que, si puc, hi aniré a morir i a ser enterrat. Hi tinc la família –la mare, el germà, els nebots– i els meus primers, i ara ja una mica vells, amics. Els meus ulls estan marcats pel verd de les muntanyes del Ripollès, tal com les meves oïdes ho estan pel so, joiós o trist, de les campanes i també de les sirenes de les fàbriques, dos elements que portaven el compàs del fluir de la nostra vida. Sento sempre aquella olor mullada de la terra, al bosc, al mes de setembre, com sento encara la xiscladissa de les orenetes al voltant del campanar del monestir quan, a primers de maig, les campanes tocaven festives a missa de vuit. Tot jo sóc pres de la llum d'aquell raig violent del sol que, els matins de la nostra primavera, intenta de

sortir enmig d'uns núvols negres, després d'un ruixat intens, fructífer i purificador. Tot això no ho oblidó mai perquè en definitiva ha format la meua sensibilitat».

– *Conserves un record molt idealitzat de Ripoll...*

– «Al costat de tot això, no puc deixar de dir que la realitat del Ripoll de la meua joventut també era tota una altra. Vàrem viure immersos en unes circumstàncies tristíssimes: una nit d'ignomínia i de crims pesava com una llosa damunt del nostre poble i, tot i que estàvem allunyats en un racó del pre-Pirineu, el franquisme s'hi feia sentir amb tot el seu pes terrible. Per fortuna meua, però, a casa hi havia un ambient molt hostil, per part del pare, a aquesta situació política. D'altra banda, l'escola a la qual anava, la de mossèn Ramon Suriñach, era oberta i molt lliure».

– *Això ho poden dir poques persones de la teua generació...*

– «¡Pobre mossèn Ramon, haver de lluitar ell sol contra tots nosaltres, que no érem pas dòcils, precisament, i haver d'ensenyar-nos-ho tot! Quina tenacitat i quina paciència! Per aquesta raó i altres, malgrat la tristesa infinita d'aquells anys miserables, vivíem feliços. No ens varen faltar mai la il·lusió i l'esperança de superar-los. Hi contribuïen gent com en Narcís de Ca l'Èsloper, que tenia una biblioteca molt bona i ens deixava els llibres de les Ediciones Españolas de París i els del Ruedo Ibérico, que ell obtenia puntualment, em sembla que a través d'un ferroviari via la Guingueta-Puigcerdà. També hi havia els germans Roca, en Joan, el sastre, i en Josep, que havia

reintegrar a la universitat com a professor titular de Filologia Grega, responsable de l'ensenyament de Filologia Neogrega. Va ser elegit Membre Corresponent de la Societat d'Escriptors de Grècia.

Des del 1987, és Acadèmic Numerari de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, on va cobrir la vacant de Salvador Espriu, del qual havia estat amic i secretari durant vint anys. Des del 1991, és secretari d'aquesta institució, en la qual ha fundat l'Institut d'Estudis Bizantins i Neohel·lènics.

És membre del consell d'edició de la *Revue des Études Neohelléniques* i ha estat distingit per la Societat de Traductors Grecs de Literatura per la seva versió catalana de *Simposi*, de Nikos Kazantzakis. A part d'haver escrit diversos estudis, comunicacions i ressenyes en revistes especialitzades i en diaris, ha publicat *Konstandinos P. Kavafis. Poemes* (1975) i ha estat el responsable de la redacció d'articles sobre el món clàssic a la *Gran Enciclopèdia Catalana*.

Ha promogut homenatges a diversos intel·lectuals: Carles Riba, Clementina Arderiu, Guerau de Liost, Rosa Leveroni... És amic personal de nombrosos intel·lectuals, amb algun dels quals, com Lluís Llach –al qual ajuda en la revisió dels textos de les seves cançons–, col·labora estretament.

viscut a l'estranger. En Seco, en Mascarella i jo els anàvem a veure a la sastrella gairebé cada migdia per canviar impressions. En Joan, amb un optimisme admirable, afirmava cada vegada més convençut: «Això s'acaba. A la BBC han dit que ja és qüestió de dies...».

– *Compartíeu el seu optimisme?*

– No. Les seves paraules provocaven l'exaltació de tots nosaltres, perquè sabíem que la caiguda del dictador es faria esperar molts anys, massa anys. Recordo també la Rosalina de ca l'Aurich, sempre en contacte amb les capellans joves i amb els seminaristes, tots aferrissats enemics del règim i defensors convençuts de Catalunya. La seva casa era un veritable cau de «rojos separatistas», com ens deien aleshores. Ella corria tot el dia amunt i avall amb fulls volants dins el cabàs, a punt de fer-los arribar on calgués. En creuar-nos al carrer, ens mirava amb un somriure maliciós o amb una caiguda d'ulls eloqüentíssima. No ens calien més paraules. Amb la cara ja ens ho havíem dit tot».

– *Hi havia molts antifranquistes a Ripoll?*

– «Al costat d'aquestes persones, encara n'hi havia unes poques, tan poques que jo sempre dic que tots plegats cabíem –i encara sobrava espai!– dins el taxi d'en Florenci Crivillé, que lluitàvem pel catalanisme des de Ripoll. Cada primer diumenge d'agost, amb una discreció comparable només a la seva complicitat, en Florenci Crivillé ens portava als quatre ceballuts de Ripoll a la festa subversiva de Cantonigròs. Després hi va haver l'ARIC, que ens va ajudar molt. Sota l'aixopluc d'en Josep Maria Anglada, que era un enginyer d'una fàbrica important i quedava impune per aquest motiu, vàrem poder fer moltes coses. Ripoll deu molt a en Josep Maria Anglada i mai no li ha pagat. És un deute que un dia o altre s'haurà de satisfer, tot i que el reconeixement ja serà, malauradament, pòstum».

– *Vau col·laborar amb l'ARIC?*

– «Sí. En comptes dels conferencians oficials que l'ajuntament portava a la Casa de Cultura i que pontificaven sobre temes completament anodins o excessivament especialitzats, i gairebé sempre en castellà, nosaltres vàrem convidar-hi J.V. Foix, Ricard Salvat, Oriol Martorell, Miquel Martí i Pol...

L'ARIC va contribuir d'una manera decisiva a dotar de vida cultural una vila que vivia totalment esmoreïda. Amb l'ARIC, vam organitzar concerts. Em sentia molt feliç promovent aquesta mena d'activitats, perquè la música ha estat sempre una de les meves passions. Els primers discos d'òpera els vaig escoltar a casa dels Viñas, uns amics del pare que tenien una discoteca molt bona. La música simfònica, en canvi, anava a escoltar-la a la rectoria, perquè els vicaris, en general gent jove i culta, acostumava a tenir bones discoteques i biblioteques. Anava cada diumenge a cantar a la Capella del Monestir, on hi havia persones que recordo amb un afecte espericalíssim».

– *El teu amic Lluís Llach ha explicat en alguna ocasió que anava sovint al Liceu de Barcelona a escoltar òpera a la teva llotja. La teva afició a l'òpera data ja dels anys 60?*

– «Data del 1961. Vaig poder veure realitzat un gran somni gràcies als diners que cobrava d'unes classes particulars que feia, amb els quals em vaig pagar l'entrada general a quart pis al Liceu de Barcelona i el bitllet d'anada i tornada en tren. Així va començar la meua aventura de l'òpera. De mica en mica, vaig anar-me convertint en un assidu de la casa. Fins que es va cremar el Liceu. Per a nosaltres ha estat una pèrdua immensa.

Xevi Planas

